

TED ANKARA KOLEJİ VAKFI ÖZEL LİSESİ

A1 TÜRK DİLİ VE YAZINI DERSİ UZUN TEZİ

“DURDURALAMAZ ZAMAN VE DEĞİŞEN
İNSANLAR”

Kılavuz Öğretmen: Halil Koç

Öğrenci Adı: Sena Deniz

Soyadı: GÜLSOY

Diploma Numarası: D-001129-005

Sözcük Sayısı: 3.856

Araştırma Konusu: Zülfü Livaneli'nin “Leyla'nın Evi” adlı yapıtında, değişim olgusunun figürler üzerinden incelenmesi

ÖZ(ABSTRACT)

Uluslararası Bakalorya Diploma Programı, A1 Türk Dili ve Yazını dersi kapsamında hazırlanan bu tezde, Zülfü Livaneli'nin Leyla'nın Evi adlı yapıtında değişim olgusu, figürler üzerinden incelenmiştir. Bu doğrultuda yapıttaki figürlerin, yapıt boyunca, değişimi, birbirleri üzerindeki etkileri ve figürlerin kısaca karakter analizi de göz önüne alınarak çözümlenmiştir. Belirli mekânlara ve kronolojik ilerleyen bir olay örgüsüne sahip bu romanda, figürlerin belirli 'tip'leri temsil ettiği düşünülerek figürler üzerinden varılan yargılar dile getirilmiş, özellikle yapıt boyunca her bir figürün değişimlerindeki etkenlerin neden-sonuç ilişkisi kurularak üzerinde durulmuştur. Bu tez, tek ana başlık ve beş alt başlık şeklinde incelenmiştir.

Yapıtın temelini oluşturan, ana izlek niteliğini taşıyan ve beş ana figür üzerinden rahatça görülebilen "değişim" olgusu ele alınmıştır. Gelişme bölümünde, her bir figür için önce nasıl bir değişimin gözlemlendiği açıklanmış, sonrasında nedenselliklerinden ve aynı figürün değişimi üzerinde etkili diğer figürlerden de bahsedilerek sonuca bağlanmıştır.

Sonuç bölümünde, her bir figür üzerinden nasıl bir kişilik varyasyonu görüldüğünden kısaca bahsedilmiş, genel bir yargıya varılmıştır.

(153 kelime)

İÇİNDEKİLER

Öz (Abstract)	2
GİRİŞ.....	4
KİŞİLİK VARYASYONLARI.....	5
3.1. Hanımefendi Leyla.....	6
3.2. Gazeteci Yusuf.....	8
3.3. Rukiye, namı değer Roxy, Müzisyen- Hiphopçu.....	10
3.4. Holding sahibi Ömer Bey.....	14
3.5 Uşak Ali Yekta Bey.....	15
SONUÇ	18
KAYNAKÇA.....	22

2) GİRİŞ

Farklı toplum yapılarından gelen farklı görüşlere sahip insanlar aynı ortamda buluşunca, ister istemez birbirlerinden etkilenirler. Bu etkileşim sonucunda kişilik çatışmalarının ve değişimlerinin görülmesi kaçınılmazdır.

Eserde seçilen ana mekân İstanbul'dur. Olay örgüsü, Boğaziçi'ndeki Bosnalı Yalısında başlar ve Cihangir semtinde devam eder. Odak figür Leyla Hanım, yaşamının önemli bir kısmını yalıda geçirmiş, topluma karışmamış, değişik insan tiplerinden uzak bir hayat sürmüştür. Ancak yalıdan atılınca gazeteci figür Yusuf tarafından onun Cihangir'deki evine götürülmüştür. Burada karşılaştığı farklı insan manzaraları onu hayrete düşürmüş, başkalaşmanın ve karmaşanın merkezi olan Cihangir'de doğal olarak kendini yabancı ve yalnız hissetmiştir. Geleneklerine sıkı sıkıya bağlı olan Leyla Hanım, kendince değişerek buradaki yeni hayata ayak uydurmaya çalışmıştır.

Değişim olgusu, kendini ağırlıklı bir biçimde diğer bir figür olan Rukiye'de gösterir. Rukiye her anlamda yani hem dış görünüşünde, hem de iç dünyasında ciddi farklılıklar yaşamıştır. Odak uzam İstanbul'a adımını attığı anda dışardan bakan bir insan tarafından "asi bir hiphopçu" olarak değerlendirilmiş olmasına rağmen değişimini tamamladığında bebeğini ve kocasını çok seven ve ailesine tutunan genç bir kadın, aynı zamanda anne görüntüsü çizmiştir. Ona "Roxy"yi hatırlatacak her ne varsa geride bırakmış, kendine Yusuf ve bebeğinin de içinde bulunduğu yeni bir sayfa açmıştır.

Çocukluğunu Bosnalı Yalısında Leyla Hanım'la geçiren Yusuf ise, Rukiye figürünün sayesinde daha yumuşak huylu, görgülü ve kibar olmayı başarmıştır. Çevresinde, özellikle kadınlara karşı nazik tavır ve üslubuyla pasif bir karakter yapısı sergileyen Yusuf figürü, Rukiye sayesinde özgüvenini kazanmış ve çevresindeki yakınlarını yani ailesini, eşini, çocuğunu kollayan bir babaya dönüşmüştür.

Baba figürü Ali Yekta Bey, uşaklıktan gelme olup, yalı sahibi olma hayaline çocuğu Ömer Bey üzerinden kavuşmuştur. Oğlu için yaptığı tüm fedakarlıklara rağmen, gelini Necla ile yaşadığı çatışma onu hiç beklemediği olaylara sürüklemiştir. Babasının sert kurallarıyla yetişen Ömer Bey ise aldığı eğitim sayesinde iş hayatında son derece başarılı olmuştur. Karısı Necla'ya son derece aşıktır. Necla figürü ise eşinin duygularının aksine kocası Ömer Bey'i bir statü sembolü ve hatta yükselişi için bir basamak olarak görmüştür. Onun için para aşktan daha önce gelmiştir. Bu amaçla kocasını yanına çekerek, onu babası Ali Yekta Bey'den uzaklaştırır.

3) FİGÜRLER, DEĞİŞİMLERİ VE BİRBİRLERİYLE BAĞLANTILARI

İnsanlar, yetiştiriliş tarzlarının da etkisi altında kalarak kendilerine özgü bir karakter yapısı geliştirirler. Yaşamlarındaki kararları, davranışları ve fikirleri, bu yetiştirilişin tarzıyla paralel bir gelişim gösterir. Fakat bu, insanların hayatlarının sonuna kadar aynı kalacakları anlamına gelmez. Hatta karakteri en kesin, katı ve biçimlenemez gibi görünen insanlar bile çevreden gelen etmenlerin sonucunda kişiliklerinde değişim gözlemlenir ve genellikle de bu değişim kalıcı ve geriye çevrilemez olur.

3.1) LEYLA HANIM:

Leyla Hanım, Paşa dedesinden kalma Anadolu Yakası'ndaki bir yalıda oturmaktadır. Çocukluk yılları, paşa dedesinin ve babaannesinin getirttiği yabancı mürebbiyeler ile geçmiştir. Çocukluğundan beri yalının dışına çok nadir çıkmıştır. Dışarı çıktığı o nadir anlarda ya babaanesi ile Kapalıçarşı'daki tanıdık kuyumcuya gitmişler ya da aile mezarlığını ziyaret etmişlerdir. Bunun dışında çoğunlukla yalının dört duvarı arasında büyütülmüştür. Bu sebeple yalının her bir detayını ve noktasını adı gibi bilmektedir. *“Bahçenin her taşını, çiçeğini, böceğini, ağacını biliyor.” (Livaneli, 126)*

Leyla Hanım, hayatı boyunca bulunduğu mekanlardan çok farklı bir ortama geçmesiyle insanlarla iletişim kurmaya ihtiyaç duymuştur. Bu ihtiyacı, onun farklı tarzlarla etkileşimine ve bunu takiben değişimine sebep olmuştur. Ömrünün çoğunu yalnız geçirmesinden dolayı çevresine bir duvar örmüştür ancak yeni ortamlarda beraber yaşadığı insanlar, bu duvarı kırmış ve onun içindeki farklı, özgür Leyla'yı ortaya çıkartmıştır.

Leyla Hanım çok güçlü bir karaktere sahiptir. Hayattaki ilk yenilgisini babaannesini, ailesinden kalan son çınarı, kaybetmekle vermiştir. Buna rağmen hayata karşı dimdik durabilmiş, manevi değerlerine sarılmış, yalnız da kalsa vazgeçmeyen inatçı yapısıyla yaşama tutunabilmiştir. Bu da, bulunduğu ve hiç ayrılmadığı muhitteki saygınlığını pekiştirmiştir.

“Mahallenin ona “Küçük Hanım” diyen yaşlıları dünya değiştirdikçe, Küçük Hanım zamanla Büyük Hanım oluvermişti. Bu Büyük Hanım ne çok şey bilirdi böyle. Büyük Hanım'ın yaptığı her şey özel bir bilgiye ve eğitime dayandığı belliydi.” (Livaneli, 15)

Haksız yere yalıdan atılan, kalacak bir yeri olmadığı için Cihangir'e gitmek zorunda kalan Leyla Hanım, farklı bir mekâna girmiş ve alışık olmadığı insan tipleriyle karşılaşmıştır. Cihangir'in cıvıl cıvıl fakat karmakarışık hayatı, Leyla Hanım'ın sükûnetine ve alışılmışlıklarına ters düşmüştür. Onun Cihangir'le ilgili ilk izlenimleri ise karşılaştığı yüzlerce farklı tarzda ve tipte insanlar, evlerin ve sokakların karanlığı, darlığı, bitişikliği ve pisliği olmuştur.

Leyla Hanım, tüm bu şaşkınlığına rağmen, bulunduğu yeni ortamda kendini çevresindekilere sevdirmişdir. Hatta bununla da kalmamış, Cihangir'de bulunduğu süre zarfında o insanların da kendilerini bulmalarına yardım etmiştir. Yıllardır müstemilatta yalnız başına yaşayan Leyla Hanım, yeni çevrede arkadaşlıklar edinmiş ve sosyal hayata adım atmıştır.

Uzunca bir süre Cihangir'de Yusuf ve Roxy ile aynı çatı altında kalması, onu geleneklerinden ve köklerinden uzaklaştırmamış, aksine hayata sıkı sıkı bağlamıştır.

Leyla Hanım'ın hanımefendi duruşu, görgüsü, bilgisi, kültürlü yapısı yeni ev arkadaşlarını şaşırtmıştır. Verdiği cevaplar ve yaptığı hareketlerle (Almanca ve nota bilgisi, piyano çalması, aile yadigarı yüzüğünü satıp onlara para yardımında bulunması gibi) onların saygısını kazanmış, yaşlı bunak olmaktan çıkıp bir birey olarak aralarında değer kazanmıştır.

“Paraya çok ihtiyaçları vardı, yoksa evden atılacaklardı. Büyük Hanım, ailesinden yadigar yüzüğü satarak karşılığında aldığı yirmi milyarı yarısını Yusuf'a verdi. Roxy'nin hayrete düşmesine ve belki de utanmasına sebep oldu. (Livaneli, 139-140)

Yaşlı kadın odasında çıktı, dimdik yürüyerek orgun başına geçti ve klavyede çocuğun çalamadığı notayı yani diminish, eksik yedili akoru, bastı. Roxy yerinden kalktı, ‘Teşekkür ederim, harika piyano çalıyorsunuz!’ dedi. Leyla o akşam herkesin ona derin bir saygı göstermeye başladığını düşündü.” (Livaneli, 141)

Leyla Hanım’ın bu süreçte yaşadığı en büyük kişisel şaşkınlık ise Roxy’nin bir barda verdiği konser sırasında emrivaki bir şekilde onu sahneye çıkarması olmuştur. Piyano çalarken bütün hayatı gözünün önünden geçmiştir. Böyle bir ortamda bulunduğu için hem suçluluk duymuş, hem içten içe büyüklerine karşı hesap vermiş, hem de konser sonunda kopan alkışların etkisiyle kendisiyle gurur duymuştur. Bu sayede ilk defa farklı bir Leyla ile yüzleşmiştir; büyük hanımdan özgür Leyla’ya doğru değişim yaşamıştır.

3.2) YUSUF:

Nezaketi sembolize eden Yusuf figürü, sessiz sakin, insanlara karşı merhametli ve belki de saflığı yüzünden pasif bir insan modeliyken; Türk toplumunun “baba” figürünü temsil edebilecek, kadını, çocuğunu ve ailesini koruyup kollayan bir yapıya dönüşmüştür.

Yusuf ve ailesinin geçmişi, Leyla Hanım’ın ailesinin geçmişiyle iç içedir. Yusuf’un dedeleri üç – dört kuşaktan beri yalıda bahçivanlık yaparak bu aileye hizmet etmişlerdir. Yusuf da yalı kültürüyle büyümüş, çocukluğunu yalının huzur ve güven ortamında geçirmiştir. Kendisini yanında her zaman rahat hissettiği Leyla Hanım ona yol gösterici olmuştur. Engin bilgileri ile onun çocukluğunu aydınlatmış, adete rol

modeli olmuş, Yusuf'ta bazı manevi değerlerin oluşmasında etkili olmuştur. Uysallığını, eşitlik anlayışını ve merhametini Leyla Hanım'dan almıştır. Onun baskı uygulamadan, saygı ve sevgi çerçevesinde kurduğu ilişki sayesinde Yusuf'ta aile, insan, kadın vb. gibi değerler gelişerek onun insancıl bir yapıya sahip olmasını sağlamıştır.

Yusuf, Leyla Hanım'ın doğallığından, insanlara ve olaylara karşı dimdik duruşundan da etkilenmiştir. Babaannesi vefat ettikten sonra yalnız yaşayan bir kadın olarak hayata karşı yenik düşmemiş, her koşulda kendinden emin duruşuyla güçlü bir karakter ortaya koymuştur. Leyla Hanım'ın, geleneklerine sınıksız tutunması ve dosdoğru duruşu, Yusuf'a, yaşamın önüne koyduğu engeller karşısında asla yılmaması gerektiğini öğretmiştir. Yusuf bu öğretiler ile içinde bulunduğu kirli dünyanın acımasız gerçeklerine karşı olumlu bakmayı öğrenmiştir.

Gazeteci olduktan sonra, çocukluğunu geçirdiği yerden çok farklı bir mekan olan Cihangir'e taşınan Yusuf, burada Rukiye ile tanışmış ve ona aşık olmuştur. Leyla Hanım'a nazaran onun sergilediği asi tavırlar Yusuf'u şaşırtmış ve Yusuf'un ilgisini çekmiştir. Rukiye'nin hayata karşı gösterdiği direniş ve kavgasından etkilenmiş; Rukiye ile tanışmadan önce fazlasıyla sakin ve tekdüze olan hayatına heyecan gelmiştir. Kalacak bir evi olmadığı için evine aldığı Rukiye'ye karşı zamanla beslediği derin duygular, Yusuf'un içinde yatan erkeksi dürtülerin ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Rukiye namı değer Roxy ile birlikte geçirdiği gecelerde onu incitmeye özen göstermiş ancak kontrolün onda olmasından da rahatsız olmamıştır. Yusuf'ta beliren sahip olma hissi ikili arasındaki bağı güçlendirmiştir. Dünyada en sevdiği tek tük insanlardan biri olan Roxy'nin sinir ve ağlama krizleri geçirmesi, Yusuf'u çok

etkilemiş, onun içindeki aile ve koruma duygularını ortaya çıkarmıştır. Sözü pek dinlenmeyen ve pasif bir karakter olan Yusuf, ailesini ve kadını koruyan, sözü dinlenen bir karaktere dönüşmüştür. Bu değişiminde Rukiye'nin etkisi büyüktür.

“O sakin terbiyeli çocuk gitmişti, yerine dışisini ve evini savunan bir erkek gelmişti. Çocukluğunu anneannesinin anlattığı Süleyman Peygamber kıssasını hatırladı. Kuşdilini bilen Süleyman Peygamber'e bir gün bazı kuşlar gelip 'Serçe senin aleyhinde atıp tuttu! Neler söyledi neler!' demiş. Süleyman Peygamberi 'Bu sözleri söylerken yanında dışisi var mıydı?' diye sormuş. 'Evet, vardı!' cevabını vermişler. Bunun üzerine, 'Bırakın o zaman' demiş, 'aldırmayın. Normaldir bu.'”
(Livaneli, 233)

Kültürlü bir hanımefendiyle sakin bir çocukluk geçirdiği yalı hayatından, gazetecilik hayatına geçişi sonrasında “asi ruhlu” Roxy ile tanışmıştır. Leyla Hanım'ın sağlam duruşundan ve entelektüel kişilik yapısından çok etkilenmiş; hayatın zorluklarına karşı asla yılmamak gerektiğini onun sayesinde öğrenmiştir. Yusuf, çekingen yapısını Roxy(Rukiye) sayesinde kırmış ve kendine güveni gelmiştir.

3.3) RUKİYE-ROXY:

Rukiye, Kayserili ataerkil bir ailede yetişmiştir. Çocukluğu boyunca ailesinin uyguladığı sert kurallar ve baskı, onda ailesine karşı isyana sebep olmuştur. Ailesinin, Rukiye'nin anlam veremediği bir boyutta bekârete önem vermesi, onu da bu konuda meraklandırmıştır.

“Daha ilk söze edildiği günden beri Rukiye, orası için, 'Neye benziyor ki bu kadar önemli?' diye merak etmiştir. Çocukluğunda banyoda kapıyı

kilitleyip eline küçük bir ayna alıp bacaklarındın arasını iyice bir kontrol etmesi de bu yüzden; bu muayeneden hiçbir şey anlamasa bile. Niye herkes bunu konuşuyor? Niye herkes bu kadar bunun üstünde duruyor?”
(Livaneli, 68)

Çevresinden duydukları, gördükleri ile ve kendi bedeninde yaptığı küçük çaplı incelemelerle bekâretin ne demek olduğunu kavramıştır. Fakat ailesinin, bekâretini kaybetme konusunda neden bu kadar tedirgin olduğunu algılayamamıştır.

Anadolu aile yapısında ahlaka biçilen değer, her şeyden önce gelir. Özellikle kız çocuğuna sahip aileler, bu konuda daha titiz davranır. “Çevre ne der ?” anlayışı, bilhassa kız çocukları üzerinde baskı oluşturur. Rukiye, bastırıldığı duygularının patlak vermesi sonucunda ailesinden kopar ve ardından Roxy’e dönüşür.

Ailesi iş için Almanya’ya göç ettiğinde ona diretilenlere karşı aldığı tavır, Rukiye’de içsel bir savaşa dönüşmüş; kendine ait ne varsa kurtulma, yeni biri olma çabasına girmiştir. Bu aşamada onu kendi yapan özelliklerinden de vazgeçmiş, dolayısıyla sonradan inşa edeceği hayatında da boşluklar oluşturmuştur.

Rukiye, ailesinden ve çevresinden, hatta kendi isminden bile nefret eder duruma gelmiştir. Türk ailelerinin, aile değerlerine verdiği önemin aksine Rukiye’nin babası, ona nefret duygusunu aşlamıştır. Rukiye değişmeye o kadar meyillidir ki, bir gün hocasının onu “Roxy” olarak çağırması çok hoşuna gitmiş, arkadaşlarını hatta ailesini ona “Roxy” diye seslenmeye zorlamıştır. İsmi ile değişime başladığı noktada durmak istememiş; uygun zaman ve yerde baştan aşağı saçını, başını, aklını, kıyafetini, konuşma tarzını, duruşunu, dinlediği müziği değiştirmiştir. Rukiye için “Roxy” ismi

sahip olduğu şeylerin tam tersini sembolize etmektedir. Tamamen Roxy olabilmek için elinden geleni yapmıştır. Ailesinin “onu yapma, ondan uzak dur, otur kalk” komutlarından ve sınırlandırmalarından aşırı sıkılmış, kulaktan dolma bilgilerle hayatında erkeklere de yer vermeye başlamıştır. Bunu yaparken içinde, ne bir “suçluluk” ne de “utanma” duygusu olmuştur. Ailesine karşı çıkma isteği, kendini bildi bileli hep içinde var olduğundan, bekâretinden kurtulmak için can atmıştır. İlk ilişkisini de okulundan bir Alman oğlanla, aşk veya romantik bir duygu beklentisi olmadan görev gibi yaşamıştır.

“Bu bekâretten kurtulacak, bir an önce kurtulacak. Kendisini boğan, bağlayan, içine sıkıntılar salan her şeyin simgesi o bekâret denilen şey.”
(Livaneli, 70)

Kendi gözünde bile değeri o kadar düşmüştür ki, arkadaşının deyimiyle banyoda soyunur gibi erkeklerin önünde, bir camın arkasında soyunmayı sorun etmemiştir... Bu sayede para kazanacağını bilmesi, ona “cehennem” diye tabir ettiği evden kaçış yolu sunmuştur. *“Oramı buramı göstersem neyim eksilecek?”* (Livaneli, 76)

Rukiye, Roxy olduğu andan itibaren saçına ve müziğine asiliği yansıtmıştır. Rukiye iken dümdüz topladığı saçlarını şimdi özgür bırakmış, her bir telini isyankâr bir havada kullanmaya başlamıştır. Normal bluz kot pantolon giyinirken, bol paçalı, düşük belli kotlar, tek omuzu açık tişörtler giyinmeye başlamıştır. İçinde yıllarca barındırdığı asilik ve özgür olma isteğini dışarıya bu şekilde yansıtmıştır.

Bu süreçte dinlediği müziği de değiştirmiştir. Amerika’da bir kasabada keşfedilen “Hip-Hop” tarzı müzik, Roxy’nin asi ruhunun bir göstergesidir. Bu müzik türü,

1940larda Amerika'dan Avrupa'ya göç etmiştir.¹ Roxy karakteri ve protest Hip-Hop müziği, diğer adı ile “göç müziği”, birbirleriyle o kadar uyum sağlamıştır ki bu göç ruhunu Roxy, Almanya'dan Türkiye'ye gelerek kendince yaşamaya çalışmıştır. Rukiye, Roxy olarak aradığı yeni kimliğe ne tesadüftür ki Hip-Hop müzik ile ulaşmaya çalışır.

“İngilizce, Almanca, Türkçe; hangi dilden olursa olsun hip-hop müziği damarlarını tutuşturuyordu Roxy'nin. Söyleyenlerin isyan dolu sözleriyle, dünyaya meydan okuyan tavırlarını kendine çok yakın buluyordu.” (Livaneli, 77)

Almanya'da kaldığı sürede Alman çocukları ile yaşadığı sadece cinselliğe dayalı, duygudan uzak sert ilişkiler; erkek ve kadın ilişkilerindeki seviyesiz beraberlikler; cinselliğin bir tabu olmadan aksine ortada aleni yaşanması Roxy'yi duygusal yönden son derece katı yapmıştır. Erkeklerle karşı merhametsiz, hoşgörüsüz ve acımasız olmuştur. *“Erkekler için bu kadar basitti iş. Çünkü onlar doğanın mümkün olduğu kadar çok sayıda kadını gebe bırakmak üzere programladığı yaratıklardı”.* (Livaneli, 144) Her ne kadar onlar gibi özgür davranmak istese de belli bir noktadan sonra kadınlığı ve duyguları Roxy'ye izin vermemiş, içine dolan sıkıntılarla kendine kızmıştır. *“Mauritz'ten başlayarak yattığı oğlanları ve bunun anlamsızlığını düşündü. Hayvanlar gibi içgüdüleriyle, doğaya uygun yaşayamadığı için hayıflanıyordu. Kendini kullanılmış ve yıpratılmış hissediyordu.”* (Livaneli, 145)

Yusuf ile karşılaşana dek hayata karşı isyanı ve erkeklere bakış açısı değişmeden aynı şekilde devam etmiştir. Yusuf'un merhametli ve iyi kalpli oluşu, karşısındaki kadına cinsel obje olarak değil de, insan olarak yaklaşması Roxy'yi uysallaştırmıştır. Onun sakin duruşu, ailesine karşı yanında yer alması ve Roxy'e birey olarak değer

vermesiyle, Roxy'nin hayata bakış açısını değiştirmiştir. Öyle ki Yusuf'la bir gelecek düşünerek ondan hamile kalmış, evlenmiş, çocuğunu doğurarak bir aile kurmuştur. Başta karşı çıktığı aile olgusunu şimdi sahiplenmiştir.

3.4) ÖMER BEY

Ömer Bey'in "uşağın oğluyken" holding sahibi bir iş adamına dönüşmesinde babası Ali Yekta Bey'in rolü büyüktür. Ancak Ömer Bey'in gelişiminde gösterdiği büyük çabanın temelinde, hayatı boyunca hizmet ettiği yalılar gibi bir yalının sahibi olmak yatar. Hayaline kavuşabilmek için oğlunu çocukluğundan itibaren bu yönde hazırlar ve bu yolda yönlendirir. Ömer Bey iş hayatında hayranlık derecesinde bir başarı gösterse de cinsellik kavramından uzak büyütülmüş olmasının bir sonucu olarak kadınlar üzerinde etkili bir role sahip değildir. Bencil bir baba portresi çizen Ali Yekta Bey'in, ben odaklı algıları ve kaygıları nedeniyle Ömer Bey, çocukluğundan itibaren tek yönlü yetiştirilmiştir. Bundan doğan eksiklik, kadınlar karşısında zayıf karakterli olmasına sebep olmuştur.

Ömer'in değişiminde etkili olan başka bir karakter de karısı Necla'dır. Necla'nın amacı, memur kızından yalı hanımına dönüşmek ve bu sayede toplumda sınıf atlayıp statü kazanmaktır. Ömer'in zayıflığından yararlanmayı bilmesi ona sınıf atlatmıştır. Ömer, karısı Necla'nın, kendisinde yoğun olarak bulunan kadınlık zaafını ona karşı sinsice kullandığından habersizdir ve yavaş yavaş Necla'ya bağlanmaya başlamıştır. Necla'nın şehvet ve tutku dolu büyümesine kapıldığı andan itibaren Ömer Bey, artık babasının küçük oğlu Ömer değildir. Ömer Bey, babasının çocukken ona sağladığı imkânları ve yaptığı fedakârlıkları, bu yeni gelişmenin etkisi altında kalmasının sonucunda arka plana atmıştır. Ömer Bey'in gözü sadece Necla'yı görmektedir. Öyle

ki Necla onun babasına “uşak” diye hitap ettiği zaman bile babasını savunacağı yerde susmayı tercih etmiştir. Ömer Bey’de görülen bu değişim, baba-oğul ilişkisini zedelemiştir ve ikisinin arasını açmıştır. Ali Yekta Bey’in ömrü boyunca hayalini kurduğu büyük odayı Necla’nın isteği üzerine kendi odaları yapması da, onun Necla’ya verdiği değerin büyüklüğünü ve onu babasının bile önüne koymasını kanıtlar niteliktedir.

“Değil mi sevgilim günah odamız!’ Hayatında hiç buradaki kadar büyük zevk aldın mı, ben almadım. Burada bizi çeken, bize ait bir şeyler var. Seninle bu odada her gece sevişelim, canım benim, kudretli erkeğim...”
(Livaneli, 100)

Mükemmel bir eğitim hayatı sürmüş olmasına rağmen Ömer Bey, iş hayatında düzenbaz ve dolandırıcı bir kişilik portresi sergilemektedir. Babası Ali Yekta Bey’e karşı başlarda minnet duymuş hatta yaşlılığında onu rahat ettirmek istemiştir. Ancak Ali Yekta Bey’in sert üslubunun yetiştirme tarzına yansımaları, çocukluğundan itibaren Ömer Bey üzerinde baskıcı bir hava yaratmıştır. Ömer Bey’in bastırılmış olan duyguları onun yönlendirilmesini kolaylaştırmıştır. Kusursuz denebilecek bir eğitim almasına rağmen büyüyüp belli bir statüye sahip olduktan sonra, Necla’nın yönlendirmelerine maruz kalmıştır. Hep başkalarının yönlendirmeleriyle yaşayan Ömer Bey’in kişiliği, sürekli bir değişim geçirmiştir. Bu durum çocukken baskı altında yetiştirildiği için kişiliğinde bazı boşlukların ve bilinmezliklerin oluştuğunu göstermektedir. Öyle ki Ömer Bey, önce Ali Yekta Bey’in etkisi ile bir iş adamına dönüşmüş, sonrasında da Necla sayesinde aşkın ve tutkunun kölesi olmuştur.

3.5) ALİ YEKTA BEY:

Uşaklıktan yalı sahibine geçmeyi arzulayan Ali Yekta Bey, hayattaki tek dayanağı olan oğlu Ömer'in değişen davranışları yüzünden düş kırıklığına uğramış, onu kaybettikten sonra kendini çevreden soyutlamış; artık ona emir verecek birinin kalmadığının farkına varmış ve dik başlı, hayatından bir beklentisi olmayan yalnız bir adama dönüşmüştür.

Ali Yekta Bey, Ömer'in babasıdır ve aynı zamanda dede mesleği olan uşaklık işini ömrü boyunca yapmıştır. Giyimiyle, kuşamıyla, konuşma tarzıyla, oturuşu ve kalkışı ile çevrede "beyefendi" görüntüsü çizmiştir. Kendisi, paşalara ve yalı sahiplerine hizmet etmekten hoşnut olmuştur. Yaptığı işi hiçbir zaman çevresindekiler gibi küçümsememiş, itina ile her gün tertemiz takım elbisesini ve eldivenlerini giymiştir. Paşaya ve ailesine duyduğu saygı kadar kendine ve işine de saygı duymuştur.

"Briyantınle parlatılmış ak saçlarını sıkı sıkı tarayıp arkaya doğru yapıştırmış, kalın kahverengi bağa bir gözlük takmış, sinekkaydı tıraş olmuş, bej bir takım elbise giyip kolalı gömleğinin yakasına şal desenli kravat oturtmuş, iki renkli pabuçlarını giyinmiş, iri yarı adamdı Ali Yekta Bey. Yalı ahalisinin çömme-il-faut dediği ve pek beğendiği kerli ferli cinsten." (Livaneli, 43)

Ancak uzun yıllar boyunca yalı sahibi olma yönünde hayaller kurmuştur. Bu hayallerini gerçekleştirebilmek için oğlunu en mükemmel şekilde yetiştirmeyi amaçlamıştır.

"Dedesinden babasına, ondan da kendisine geçen kilercibaşılık, vekilharçlık görevleriyle övünürdü ama oğlunu bu yönde yetiştirmede."

Kaderinin Ömer'den itibaren değişmesini arzuluyor. Bu amaçla yemedi, içmedi, parasını hiçbir mala mülke yatırmadı, oğlunu yetiştirdi. Bütün parasını Ömer'e harcadı. Bütün serveti ve geleceği Ömer idi.” (Livaneli, 56)

Ali Yekta Bey geleneklerine bağlı bir karakterdir. Duruşuyla, şık giyimiyle çevresinde hayranlık ve saygı uyandırmıştır. Dış görüntüsünün yarattığı hayran bakışları ve yüksek saygıyı gözlemlemek için özel arabalar yerine belediye otobüslerine binmeyi tercih etmiştir. Oğlu Ömer'i ziyaret etmek için de belediye otobüsü ile yalıya gelmiştir. “*Manav Cemal, ‘Cumhurbaşkanı gibi adam yahu!’ diyordu. Bakkal Hasan, ‘Tam bir İstanbul beyefendisi dedikleri cinsten’ diye lügat paralıyordu... Beyefendi yalıya gösterişli bir otomobil yerine belediye otobüsüyle gelmiştir.” (Livaneli, s. 43)*

Ali Yekta Bey, yalı sahibi olma hayallerine oğlu Ömer sayesinde kavuşmuş, ancak gelini Necla'nın ukala bakışları, saygısızlığı ve düzeysiz davranışları yüzünden beklediği huzuru ve özgürlüğü yalı hayatında bulamamıştır. Gelininin etkisi altında kalan oğlu Ömer'i de yanında hissedemeyince yaşadığı mutsuzluk ve hayal kırıklığı artmıştır. Ali Yekta Bey'in yaşadığı bedbahlık, sonunda gelini Necla'yı öldürmesine neden olmuştur.

“Oğlu ile gelininin sesleri bunlar. Yüksek sesle konuşuyorlar, bir şey tartışıyor olmalı. Necla'nın kendisinden uşak diye söz ettiğini işitiyor. Ömer'e uşak oğlu denmemeli, geçmişi unutturulmalı. Necla 'Mesele onunla ilişkini kesmende. Bir uşak sülalesinin çocuğu olduğunu bütün İstanbul'a ilan etme'.” (Livaneli, 245)

*“Ali Yekta Bey babasının hediye etmiş olduğu emektar revolverle
Necla’yı başından vuruyor... (Livaneli, 246)*

Ömrü boyunca başkaları tarafından emir alarak hayatını sürdüren Ali Yekta Bey, gelini Necla’yı öldürüp hapse atılınca, demir parmaklıklar ardında tek başına kalmış ancak kendini daha özgür hissetmiştir. Uşaklık yaptığı süre zarfında otorite önünde eğilen ve çoğunlukla söz sahibi olamayan Ali Yekta Bey, artık başında bir efendi olmadan yaşadığı için kendisini özgür hissetmiştir.

Hapishane koğuşu ona özgürlük getirmişti. Artık hayata dair talebi kalmadığı için hiç kimseden bir şey istemek zorunda değildi. Bu yüzden de özgür ve dik başlıydı. Uşaklık kaderinden onu yalı değil hapishane kurtarmıştı. İnsanoğlu kendi ihtiraslarının bir hapishane hücrelerinden daha korkunç bir esaret olduğunu anlamıştı.” (Livaneli, 257-258)

Ali Yekta Bey, bu özgürlüğünü kendi içinde yaşamayı tercih etmiş, oğlu Ömer dahil tüm insanlarla iletişimini koparmıştır. Başta her şeyini feda ettiği hayali olan yalı sahipliğinin, itibarla birlikte özgürlük de getireceğine inanmış olmasına rağmen yaşadığı büyük hayal kırıklığıyla yalnızlık içinde hapishanede hür bir şekilde vefat etmiştir.

4) SONUÇ

Zülfü Livaneli’nin Leyla’nın Evi adlı eserinde ana izlek niteliğini taşıyan değişim olgusu, farklı yaşamlara ve kişilik özelliklerine sahip olan roman karakterleri üzerinden incelenmiştir.

Ana figür olan Leyla Hanım, hanımefendi kişiliğini ve izole yaşantısını terk etmek zorunda kalmış ve daha avam, basit ilişkilerin olduğu yeni ortamdaki yüzeysel hayatlara kendisini kabul ettirmeye çalışmıştır. Gelenekçi yapısıyla karşılaştığı yeni duruma alışmaya çalışan Leyla Hanım, hayata karşı bilinmeyen bir mücadeleye girmiştir. Bu mücadelede onu en çok yoran şey ise kendi yaşam tarzından çok farklı yapıdaki yaşça küçük insanlarla iletişim kurması ve kendisini onlara kabul ettirmesidir. Eğitimli ve kültürlü yapısı (yabancı dil bilmesi, piyano çalması, nota bilgisi gibi...) sayesinde onlarda yarattığı şaşkınlık, Leyla Hanım'a saygınlık kazandırmış ve gençlerin gözünde yücelmiştir. Katı geleneklerle yetiştirilen Leyla Hanım, çevresine ördüğü yalnızlık zırhını yeni ortamında kırmış ve içindeki farklı, özgür Leyla'yı keşfetmiştir. Aynı evde yaşadığı kişilerle arasında oluşan sıcak bağ ile özlediği aile ortamına kısmen kavuşmuş ve anne-çocuk-torun ilişkisi yaşamıştır.

Yalıda bahçıvan olarak çalışan dedesi sayesinde çocukluğunu Leyla Hanım'a yakın geçiren Yusuf, ona büyük saygı duymuş ve onu rol modeli yapmıştır. Leyla Hanım'ı Cihangir'deki evine götürmüş, bu hanımefendiyi beraber yaşadığı büyük aşkı Rukiye namı değer Roxy ile tanıştırmıştır. Sıradan bir muhabir olan Yusuf, kendi pasif kişiliğini Roxy'nin aykırı yapısıyla kırmış, daha özgüvenli, sahiplenici ve daha cesaretli olmuştur.

Yusuf'un hayat arkadaşı olan Roxy (Rukiye), onun alışmış olduğu kadınların aksine, hayata küskün asi bir karakter olarak ortaya çıkmıştır. Ailesinin aşırı baskıcı tutumu yüzünden Roxy hayata ve çevresine karşı sert ve dik başlı tavırlar sergilemiş, ailesinden nefret etmiştir. Yusuf ise ona, bir kadın ve toplumda bir birey olarak kendini değerli hissettirmiştir. Kişilik yapısı bakımından birbirinden farklı olmaları,

ikili arasında güçlü bir bağın oluşmasına neden olmuştur. Roxy, Cihangir’de tanıştığı yumuşak kalpli Yusuf sayesinde kendisini bulmuştur. Yusuf onun içindeki insancıl Rukiye’yi ve aile sevgisini ortaya çıkarmıştır. Dönüşümü sürecinde, her ne kadar aile denilen kavramdan nefret etse de, Yusuf’tan hamile kalması onda anaç duyguları ve aile olma hissini uyandırmıştır. Leyla Hanım’ın varlığı ve kişiliği ise Rukiye’yi yumuşatmış, bambaşka bir insana dönüştürmüştür. Öyle ki zamanla Rukiye farkında olmadan Leyla Hanım’ın davranış ve sözlerini taklit etmiş, asiliğini terk ederek “anne Rukiye” olmuştur.

Yalı’nın yeni sahibi Ömer Bey, uşak olan babası tarafından para odaklı olarak büyütülmüştür. Babası ona son derece iyi eğitim aldırılmış ve iyi yetişmesi için hiçbir fedakarlıktan kaçınmamıştır. Kibar ve terbiyeli bir yapıya sahip olan Ömer Bey, iş hayatına girince büyük bir başarı göstermiş ve holding sahibi olmuştur. Fakat bu başarıyı dolandırıcılıkla elde etmiştir. Ömer Bey’in hayatında babasından daha değerli kimse olmamış, ta ki karısı Necla ile tanışana kadar... Hayattaki tek amacı itibar sahibi ve zengin bir koca bulmak olan Necla, kocası Ömer Bey’i cinsellikle etkilemiş ve onu babasından uzaklaştırmıştır. Zamanla Ömer Bey babasına eskiden gösterdiği saygı ve değeri yitirmiş, karısının etkisi altında kalmıştır. Ancak karısı Necla’nın ölmesi ve babasının hapse girmesinden sonra hayata küsmüş, “canlı bir cenazeye” dönmüştür.

Ömer Bey’in babası, Ali Yekta Bey, ömrü boyunca uşaklık yapmış ancak bundan hiç gocunmamıştır. Beyefendi görüntüsü çizmiş, giyimine hep çok özen göstermiş, dışarıya çıktığı zaman insanlardan gördüğü itibarla gururlanmıştır. Karısı tarafından terk edildikten sonra hayata oğlu Ömer Bey üzerinden tutunmuştur. Ona sahip olduğu

maddi manevi her şeyi vererek oğlunu hayata hazırlamış, oğlunun başarısıyla da kaderi olan uşaklıktan kurtularak yalı sahibi olma hayaline kavuşmuştur. Ancak Ömer Bey'in eşi Necla'nın etkisi altında kalması, babasından uzaklaşması ve ona eskiden gösterdiği saygıyı artık göstermemesi, Ali Yekta Bey'de hayal kırıklığı yaratmıştır. Necla'ya karşı yenilen Ali Yekta Bey, yalı sahibi olacakken onu öldürerek hapse girmiştir. Hayatta tek güvendiği kişi, oğlu Ömer'i kaybettiği gerçeğiyle yüzleşen Ali Yekta Bey, hapiste özgürleştiğini hissetmiştir. Ömrü boyunca otorite önünde eğilmiş, ancak uşaklık hayatından hapishanede kurtulmuştur. Artık hayata dair talebi kalmamış, dik başlılığı ve yalnızlığıyla baş başa kalmıştır.

İnsanlar etrafına uyum sağlayabilmek için değişime açık olmalı ve beklentilerini bu doğrultuda gerçekleştirmelidir. Aşırı bir beklenti içerisine giren bu insanlarda mutluluk, beklentiler içinde kaybolup onların bazen acı bazen de keder yaşamasına neden olabilir. Ali Yekta Bey'in uşaklıktan yalı sahibine geçmek için her şeyini feda etmesi fakat sonunda soluğu yalıda değil hapishanede alması ve Necla'nın memur kızından yalı hanımına dönüşme hayaline kavuşmuşken tek bir kurşunla öldürülmesi gibi... Bazı değişimler, şaşırtıcı sonuçlarla sonlansa bile, beklenmedik anda gelenler insanın hayatında iyi anlamda önemli yerler tutabilir. Leyla Hanım'ın sahte doktor raporuyla evinden atılması, ömründe hiç yaşamadığı olaylar ve tanımadığı insanlarla buluşmasını sağlamış; bunu takiben uzun yıllar önce nasıl bir his olduğunu unuttuğu aile olma duygusunu tekrar tatmıştır. Roxy'nin, tesadüfen Yusuf ile karşılaşması, içindeki anaç duyguları doğurmuştur. Yusuf, hayatı boyunca hiç söz sahibi olamamışken Roxy(Rukiye) sayesinde içindeki erkeksi dürtüleri ortaya çıkarmıştır.

5) KAYNAKÇA

Livaneli, Zülfü. Leyla'nın Evi, İstanbul, Remzi Kitapevi, 2006

¹ <http://www.mithrandir.itgo.com/hiphop/tarih.htm>